

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Vilniaus g. 33, LT-01506 Vilnius, tel. (8 5) 266 1400,
faks. (8 5) 266 1402, el. p. ministerija@sam.lt, <http://www.sam.lt>.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188603472

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2023-03- Nr. (10.2.2.11Mr -413)10-
Į 2021-09-23 Nr. S-2886

DĖL VYRIAUSYBĖS IŠVADOS PSICHOLOGŲ PRAKTINĖS VEIKLOS ĮSTATYMO PROJEKTUI NR. XIVP-762

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, vykdydama Ministro Pirmininko pavedimą, įformintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanclerio 2021 m. rugsėjo 23 d. raštu Nr. S-2886, ir įgyvendindama Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2021 m. rugsėjo 22 d. sprendimo Nr. SV-S-197 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.9 papunktį, teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos psichologų praktinės veiklos įstatymo projekto Nr. XIVP-762“ projektą (toliau – Projektas).

Projektu siūloma iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos psichologų praktinės veiklos įstatymo projektui Nr. XIVP-762 (toliau – įstatymas) ir pasiūlyti Seimui jį tobulinti pagal pateiktas pastabas ir siūlymus. Argumentai pritarti Projektui išdėstyti toliau.

Pirma, psichologijos mokslas pastaraisiais metais tampa paklausesnis, o psichologo veikla įgyja vis didesnę reikšmę dėl besikeičiančios visuomenės poreikių, patiriamų krizių bei šiuolaikinės vadybos principų taikymo plėtros, kuri suponuoja skirti didesnę dėmesį psichologiniams veiksniams kuriant atskirų žmonių ar organizacijų gerovę. Atsižvelgiant į tai, plečiamos psichologinės pagalbos galimybės ne tik sveikatos, socialinių reikalų ar švietimo sektoriuose – nuosekliai didėja psichologų praktinė veiklos aprėptis privačiajame sektoriuje, psichologai vis dažniau pasitelkiami įmonėse, įstaigose bei organizacijose, jie aktyviai dalyvauja kuriant bei diegiant inovacijas, įgyvendinant kitus reikšmingus projektus. Dėl šios priežasties psichologų veiklos kokybės, skaidrumo, veiklos priežiūros ir atsakomybės už suteiktas paslaugas reguliavimas tampa itin svarbiu aspektu.

Antra, Lietuvoje medicinos psichologų praktinę veiklą reglamentuoja Lietuvos Respublikos asmens sveikatos priežiūros praktikos įstatymas, kai kurių kitų praktinių sričių psichologų veiklas reglamentuoja, priklausomai nuo jų praktinės veiklos, poįstatyminiai teisės aktai. Psichologai, kurie vykdo individualią praktiką, vadovaujasi bendrais verslo vykdymą reglamentuojančiais teisės aktais. Šiuo metu nėra įstatymo, reglamentuojančio psichologų kvalifikacijos įgijimo ir praktinės veiklos sąlygas, psichologų teises ir pareigas, užsienio valstybių piliečių teisę teikti psichologo paslaugas Lietuvoje, psichologų praktinės veiklos priežiūros ir atsakomybės pagrindus. Psichologų praktinę veiklą reglamentuojančių teisės aktų stoka neužtikrina, kad šias paslaugas teiktų tik atitinkamą išsilavinimą turintys specialistai, todėl svarbu apsaugoti psichologų paslaugas gaunančius asmenis ar organizacijas nuo nekokybiškų paslaugų, nustatant sąlygas kvalifikuotiems psichologams teikti psichologines paslaugas.

Trečia, svarstant Projektą, Sveikatos apsaugos ministerija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3¹ straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 16 straipsnio 3 dalimi bei Vyriausybės kanceliarijos pasitarimo dėl Psichologų praktinės veiklos įstatymo projekto sprendimu (2021-12-23 atmintinė Nr. LV-516), atliko nuostatų, ribojančių galimybę užsiimti psichologo profesija, proporcingumo vertinimą (toliau – nuostatų vertinimas). Atliekant nuostatų vertinimą, buvo

vertinama, ar pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės nevaržys teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti, ir prieita prie išvados, kad šios profesijos reguliavimas yra reikalingas.

Pagrindiniai Projekto siūlymai:

Siūloma atsisakyti steigti atskirą Psichologų registrą. Kadangi teisę užsiimti psichologo praktine veikla asmuo įgyja tik užsiregistravęs Psichologų registre, registracija prilyginama licencijos išdavimui. Siūloma nustatyti, kad teisė užsiimti psichologo praktine veikla suteikiama asmeniui išduodant psichologo pažymėjimą ir įrašant į Licencijų informacinę sistemą.

Atsižvelgiant į tai, kad priėmus įstatymą, psichologų profesija taptų valstybės reguliuojama profesija, bei vertinant tai, kad įstatymu siūloma reglamentuoti įvairių sričių psichologų praktinę veiklą, vienos valstybinės institucijos, į kurios reguliuojamą sritį patektų visų sričių psichologų praktinė veikla, nėra, todėl siūloma psichologų praktinės veiklos priežiūros funkcijas perduoti naujai įsteigtai nevyriausybinei psichologus vienijančiai organizacijai Lietuvos Respublikos psichologų rūmams (toliau – Rūmai) bei papildyti įstatymą nuostatomis, reglamentuojančiomis Rūmų funkcijas, valdymo ir veiklos ypatumus bei užtikrinančiomis Rūmų įsteigimą iki įstatymo įsigaliojimo.

Profesinės etikos reikalavimai įprastai apibrėžiami atitinkamos profesijos specialistų bendrai tos profesijos atstovams pripažįstant būtinus etikos reikalavimus ir jų laikymosi svarbą savo profesijoje. Profesinės etikos laikymasis yra būtina psichologo profesinės veiklos sąlyga, todėl svarbu, kad šios profesijos atstovai kaip įmanoma labiau įsitrauktų į visas veiklas, užtikrinančias psichologų reputaciją. Atsižvelgiant į tai, siūloma ir Lietuvos psichologų profesinės etikos kodekso, Lietuvos psichologų etikos komiteto (toliau – Etikos komitetas) ir jo nuostatų tvirtinimo, techninio aptarnavimo (toliau – Etikos komiteto administravimas) funkcijas pavesti ne Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, o Rūmams.

Siekiant bendros praktikos šalyje, manytina, kad įstatymo projekte reikėtų atsisakyti nuostatų, susijusių su valstybės skiriamu finansavimu ir valstybinių institucijų dalyvavimu įstatymo nuostatų įgyvendinimo priežiūros srityje. Valstybės indėlis steigiant Rūmus galėtų apimti steigiamojo susirinkimo šaukimą, kuriam įgyvendinti būtų parengti ir suderinti reikalingi dokumentų projektai, sudarytos sąlygos steigti tarybą.

Taip pat siūloma įstatyme aiškiai nurodyti visus esminius reikalavimus asmeniui, siekiančiam gauti teisę užsiimti psichologo praktine veikla.

Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos asmens sveikatos priežiūros praktikos įstatymo reikalavimus, nustatančius, kad už šiurkščius pacientų teisių pažeidimus, analogiškus įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytiems psichologo profesinės etikos pažeidimams, numatytas asmens sveikatos priežiūros (įskaitant medicinos psichologo) praktikos licencijos galiojimo panaikinimas, taip pat numatyta, kad tokiu atveju dėl naujos licencijos išdavimo galima kreiptis tik praėjus šešiams mėnesiams nuo licencijos galiojimo panaikinimo dienos. Projekte siūloma koreguoti įstatymo reikalavimus, nustatant, jog Etikos komitetui nustatius, kad psichologas šiurkščiai pažeidė psichologo profesinę etiką: šiurkščiai elgėsi ir (ar) žemino psichologo paslaugų gavėjo orumą; pasinaudojo pareigomis, norėdamas sau gauti neteisėtą pajamų arba dėl kitokių asmeninių paskatų; seksualiai priekabiavo prie psichologo paslaugų gavėjo; sukčiavo ar atliko vagystę iš psichologo paslaugų gavėjo; būdamas neblaivus ar apsvaigęs nuo narkotinių ar toksinių medžiagų teikė psichologo paslaugų gavėjui paslaugas; atliko kitą veiklą, kuria buvo šiurkščiai pažeistos psichologo paslaugų gavėjo teisės, licencija yra naikinama, o kreiptis dėl jos atnaujinimo galima praėjus 6 mėnesiams.

Atsižvelgiant į tai, kad kvalifikacijos tobulinimas ar papildomos kvalifikacijos įgijimas valstybės biudžeto lėšomis gali būti finansuojamas tik tų psichologų, kurie siekia dirbti valstybės ir savivaldybių įstaigose ar organizacijose (ne visų psichologų), atitinkamai siūloma patikslinti įstatymą.

Pažymėtina, kad teisės aktai nenumato pareigos registruoti visus psichologo paslaugas teikiančius asmenis. Reikalavimai turėti licenciją įstatymu numatyti tik medicinos psichologui.

Atskirų sričių poįstatyminiai teisės aktai tam tikrų sričių psichologams nustato kvalifikacinius reikalavimus, tačiau vieno įstatymo, kuris nustatytų pareigą visiems psichologams išsiimti licenciją ar užsiregistruoti registre, nėra, todėl vartotojas neturi galimybės įsitikinti, ar psichologo paslaugas siūlantis asmuo yra bent baigęs psichologijos studijas. Nors priėmus įstatymą būtų užtikrintas visų sričių psichologų įrašymas į Psichologų registrą (patikslinus pagal nutarimo projektu teikiamus pasiūlymus – Licencijų informacinę sistemą) bei nustatytos psichologų praktinės veiklos sąlygos, vis dėlto pagal įstatymo nuostatas medicinos psichologams atsirastų dvigubas reglamentavimas bei su tuo susijusi papildoma administracinė našta, t. y. medicinos psichologai turėtų išsiimti asmens sveikatos priežiūros licenciją (kaip yra dabar nustatyta teisės aktais) bei papildomai užsiregistruoti ir Psichologų registre (patikslinus pagal nutarimo projektu teikiamus pasiūlymus – gauti psichologo pažymėjimą). Siekiant išvengti dvigubo medicinos psichologų licencijavimo bei papildomos administracinės naštos, Projektu siūloma įstatyme nustatyti, kad medicinos psichologams norint užsiimti psichologo praktine veikla netaikomas reikalavimas papildomai gauti psichologo pažymėjimą, jei jis turi išduotą galiojančią licenciją užsiimti medicinos psichologo praktika, taip pat siūloma nurodyti, kad informacija apie medicinos psichologams išduotas licencijas į Psichologų sąrašą Licencijų informacinėje sistemoje pateikiama be psichologo prašymo, ir nustatyti, kad Psichologų praktinės veiklos įstatymas medicinos psichologams taikomas tiek, kiek jų praktinės veiklos nereglementuoja Asmens sveikatos priežiūros praktikos įstatymas.

Kiti siūlymai pateikti Projekte.

Siūloma alternatyva įstatyme – psichologų praktinės veiklos priežiūros funkcijų perdavimas naujai steigiamiems Rūmams – aptartas 2023 m. vasario 8 d. organizuotame susitikime su Lietuvos psichologų sąjungos, Lietuvos psichologų profesinės sąjungos, Lietuvos analitinės psichologijos asociacijos, Lietuvos humanistinės psichologijos asociacijos, Lietuvos taikomosios psichologijos asociacijos atstovais. Susitikimo metu sutarta, kad diskusijos dėl Rūmų funkcijų, įsteigimo sąlygų, valdymo ir veiklos ypatumų bus pratęstos Seimo sudarytoje darbo grupėje, į kurios sudėtį įeina Lietuvos psichologų sąjungos, Lietuvos psichologų profesinės sąjungos, Lietuvos taikomosios psichologijos asociacijos, ministerijų atstovai bei Lietuvos Respublikos Seimo nariai.

Projektas patikslintas atsižvelgiant į 2023 m. sausio 24 d. Vyriausybės tarpinstitucinio pasitarimo metu išsakytas pastabas.

Projektas (Nr. 22-12214(4) derintas su Teisingumo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija bei Ekonomikos ir inovacijų ministerija.(toliau – ministerijos). Į visas ministerijų pateiktas pastabas atsižvelgta.

Projektą parengė Sveikatos apsaugos ministerijos Psichikos sveikatos skyriaus (vedėjas Ignas Rubikas, tel. (8 5) 205 3611, el. p. ignas.rubikas@sam.lt) patarėja Edita Bishop, tel. (8 5) 260 4709, el. p. edita.bishop@sam.lt.

PRIDEDAMA:

1. Projektas, 10 lapų.
2. Psichologo kvalifikacinių reikalavimų nuostatos proporcingumo vertinimas, 18 lapų.
3. Psichologo kvalifikacijos tobulinimo reikalavimų nuostatos proporcingumo vertinimas, 17 lapų.
4. Psichologų etikos reikalavimų nuostatų proporcingumo vertinimas, 18 lapų.
5. Psichologų registracijos registre nuostatos proporcingumo vertinimas, 18 lapų.
6. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos išvada dėl nuostatų vertinimo, 4 lapai.

Edita Bishop, tel. (8 5) 260 47 09, el. p. edita.bishop@sam.lt